

DE ORDE VAN DE FENIKS

Serie Dominicus en de orde van de feniks

Ik heb doorgaans een lichte argwaan tegenover trends en hypes. Dus toen de Harry Potter boeken de wereld veroverden liet ik die aanvankelijk links liggen. Maar toen ik voor het eerst op kamers ging, in Amsterdam, waar ik de weg niet kende een heel nieuw niveau van fietskunst moest aanleren tussen trams, verkeer en toeristen, en plotseling met 600 studenten in een collegezaal zat, me een beetje verloren voelde in mijn kamertje in een groot studentencomplex en een vriendin belde, zei ze: 'ik denk dat ik weet wat jij nodig hebt: Harry Potter.' Denk je echt? Vroeg ik, toen nog ongelovig. Dat is toch voor kinderen? 'Probeer het maar', zei ze. En vanaf de eerste bladzijde werd ik naar binnen gezogen in het universum van deze magische toverwereld en de strijd tegen het kwaad.

We luisterden naar een stukje uit het eerste deel van de Harry Potter serie, waarin Harry, een nietsvermoedende, gewone, beetje sukkelige jongen met slordig haar en een brilletje, die vanwege een gespannen relatie met zijn stiefouders het grootste deel van zijn tijd doorbrengt in een trapkast, plotseling wordt uitgenodigd op een magische school om zijn studie te beginnen tot tovenaars. Ik ben niet de eerste om te zeggen dat Harry wel een aantal duidelijke overeenkomsten heeft met Jezus. In het evangelie volgens Matteüs zijn er 3 magiërs, letterlijk vertaald, die Jezus zoeken, in JK Rowlings vertelling komen 3 tovenaars het kind afleveren bij zijn stiefouders, de Duffelingen. Zowel Harry als Jezus leiden een tamelijk verborgen jeugd en beide moeten op een zeker moment de strijd aangaan met donkere krachten, zowel in als buiten zichzelf. En dat litteken natuurlijk, zowel Jezus als Harry houden aan de strijd verminkingen over, Jezus op handen, voeten en in de zij, Harry op zijn voorhoofd, die gelden als tekenen van overwinning, maar ook van uitverkiezing: dit is de beloofde redder. Nee, wees gerust, ik sta hier niet om u te bewegen volgeling te worden van Harry Potter. Het is geen verhaal over een Messias naast Jezus, maar veeleer een oerverhaal waarin wijze lessen en symbolen ons herinneren, of doen oplichten waar het in ons leven om draait. En misschien ook een verhaal dat ons kan helpen onze eigen traditie opnieuw te verstaan.

Laten we eens rondkijken in deze ruimte, van de Dominicus, met Harry's ogen. Alsof je voor het eerst in een magische ruimte bent binnengetreden. Want ook al kom je hier bijna elke week, ziet deze ruimte er heel vertrouwd voor je uit, misschien zie je juist dan niet meer dat we ons eigenlijk, net als Harry, in een toverruimte bevinden...

Vanuit de ramen kijken allerlei felgekleurde figuren ons aan, sommigen hebben een voorwerp in hun hand, of op hun hoofd... verspreid door de ruimte staan op verschillende plekken beelden, een vrouw met een baby, een man met een boek. In de ruimte zitten verspreid zo'n 150 mensen, ingespannen te kijken, te luisteren lijkt het, ze zijn gericht op het grote podium in het midden van de ruimte.

Als je naar boven kijkt, zie je een hemel vol met sterren... alsof we direct naar de hemel kunnen kijken. Overal waar je kijkt zie je kleine afbeeldingen, op de rand van het podium, maar ook aan die kant, in een afgebakend stukje boven een trap, een soort nis, waarin allerlei kleine beeldjes op een soort... het lijken wel kleine kastjes. En daarboven, boven die nis, een enorm beeld dat aan het plafond hangt van een bijna naakte man die met armen gespreid aan een kruis lijkt te hangen. Zou die zometeen gaan vliegen? Zou je verwilderd kunnen denken...

Natuurlijk weten we, net als Hermelien in het verhaal, al wat meer over wat het allemaal betekent, maar begrijpen we het echt? Die toverspreuken hier op het dak, die gebaren die we stellen, het delen van een stukje droge cracker, een bodempje wijn... de stilte, de liederen... zijn ze niet even raadselachtig als in het betoverde universum van Harry Potter? Alle dingen vertellen een verhaal, maar niet zomaar een verhaal, ze vertellen ons over het goede, over liefde, over, over de betekenis achter de dingen, over zin van alles en over geheimen die we mogen ontdekken...

En: als je dat eenmaal ziet dan zie je ineens overal toverkracht, ook buiten de muren van deze toverruimte. In het boek 'Alle dingen nieuw' beschrijft Erik Borman een theologie voor de 21e eeuw, geen lichte kost, maar wel heel mooi. We zullen er in een latere serie nader op ingaan, maar er werd een prachtig beeld worden beschreven waar ik aan moest denken in dit verband. Borgman zegt dat het perspectief van Jezus' leven, lijden en sterven als een kooi is op zoek naar een vogel. Het betoverende universum van het christendom is als een huis die jou zoekt om in te wonen. Dat klinkt misschien als onvrijheid, net als de muren van de kerk een obstakel, een beperking kunnen lijken te vormen zowel van binnen als van buiten, een afscheiding, een drempel bovendien. Toch is die kooi de ultieme bevrijding, zegt Borgman: 'voor wie zich bindt aan de ruimte die Christus is, opent het bestaan zich in een nieuwe en ongekende vrijheid, vol nieuwe mogelijkheden en nieuwe vreugden.'

Laten we luisteren naar een fragment uit Harry Potter deel 2 waarin we kennismaken met de tovervogel de feniks, ook een symbool oorspronkelijk voor christus, en haar bijzondere krachten.

In elk van de 7 delen van de Harry Potter serie gaat de held van het verhaal door het donker, ontmoet hij de Heer van de Duister, de slechterik van het verhaal, Voldemort. Maar langzaam wordt duidelijk dat het kwaad niet alleen buiten zichzelf woont, maar ook in zichzelf, in de vorm van een stukje van de ziel van Voldemort die door een fatale ontmoeting tussen Voldemort en Harry toen hij nog een baby was, in hem terecht was gekomen.

In de meeste boeken speelt de feniks een hoofdrol in de redding van de heer van het duister. De feniks is in elk boek, symbolisch of letterlijk betrokken bij Harry's weg door het donker, door de symbolische dood naar het leven. In het laatste deel moet Harry, alsof hij de feniks zelf geworden is, alleen de weg afleggen door de dood heen, letterlijk. Zoals een ware held betaamt twijfelt hij, en ook de lezer, of hij dat zal kunnen. Perkamentus legt uit dat Harry's krachtigste afweer tegen Voldemort zijn zuivere hart is. De heer van het duister is dan wel een machtige tovenaar, maar 1 ding, waar het uiteindelijk om gaat, mist hij volledig: het vermogen tot liefde. En het symbool van trouwe liefde is de feniks, zij verandert immers steeds en blijft altijd dezelfde.

Toevallig was het jaar dat ik begon met studeren en de Harry Potter serie las ook het jaar van 9/11. Kort na de start van het studiejaar werd de wereld opgeschrikt door een verschrikkelijke ramp... Het maakte de wereld die toch al zo groot was nog onheilspellender en onherbergzamer dan ik die al ervoer. We spraken er in studentenverenigingen en op studieavonden steeds over, over hoe ingewikkeld dit conflict en hoe het ook in onszelf zit... als ik eerlijk ben was Harry Potter soms ook een fijne vlucht in een wereld waar alles duidelijk is, goed en fout, zwart en wit en natuurlijk waarin het uiteindelijk allemaal goed komt.

Vandaag terug te denken aan 20 jaar geleden en waar we nu staan is het niet gemakkelijk, niet alleen vanuit een Harry Potter perspectief, maar überhaupt, om te geloven in een beweging naar het goede, bevrijding, leven... En geldt dat niet voor zoveel dingen. Ook in ons persoonlijke leven. Onze redding komt helaas niet van een vliegende feniks als we gewond, ziek, verdrietig, gebroken zijn... wij hebben haar niet als huisdier. In onze wereld is die beweging waar zij voor staat, als je dat wilt zien, die van christus die zich manifesteert, zelden zo helder, zo schoon, zo afgerond..

We hebben veeleer te maken, zegt Borgman, met een voortgaande opstanding. In de oudste hymnen van de kerk staat de opgaande zon voor Christus' voortgaande overwinning op en de zich steeds hernieuwende verlossing uit de macht van het kwaad. In de toverruimte van het gewone alledaagse leven verschijnt ze. In dit licht is aandacht hebben voor het opgaan van de zon en in het verlengde daarvan voor het doorgaan van de dingen en de dagen, voor de trouw waarmee zij voedsel, kleding en beschutting geven voor de alledaagse vreugden en het gewone plezier, voor de liefde en betrokkenheid die te midden van alles steeds rondgaan, voor de geboorte van kinderen en de zorg voor ouderen. Het zijn gestalten van vertrouwen en geloof in die voortgaande opstanding.

Zo is de kooi die ons, als vogel heeft gevonden, een bevrijding. Niet wijzelf hoeven de zin te vinden, zoals Paulus zegt, we hoeven het niet te zoeken met onze wil. Er is in dit betoverende universum iets voor ons gewild, er wordt iets van ons verlangd en iets aan ons gegeven. In die voortgaande opstanding zijn we zelf betrokken, soms handen, soms voeten, soms ogen van Christus.

Vlak voordat Harry in het allerlaatste boek de laatste strijd moet aangaan met Voldemort, ontmoet hij de dan al gestorven hoofddocent van Zweinstein, eigenaar van Felix de Feniks, Perkamentus, in een droom, in een visioen... het is niet helemaal duidelijk. Harry zegt aan het einde van het bijna pastorale gesprek dat zij voeren: ik wil nog één ding weten. 'Is dit echt? Of speelt het zich alleen maar in mijn hoofd af?' Perkamentus glimlachte stralend en zijn stem was luid en krachtig ook al daalde de lichtgevende mist weer neer en verhulde die zijn gedaante. 'Natuurlijk speelt het zich in je hoofd af, Harry, maar waarom zou dat in 's hemelsnaam moeten betekenen dat het niet echt is?'

Als een nerderige puber met een brilletje en rommelig haar kan leren toveren, dan kunnen wij ook zonder toverstok zin leren zien, een meester worden in dit betoverende universum, leren zien dat het uiteindelijk goed komt, ondanks, of zelfs door de dood. Als we goed rondkijken in deze kooi, dan zien we misschien dat we daar al zijn, ondanks alles wat nog niet heel of af is; het gebeurt al aan ons, in ons, tussen ons.

Zie je het niet?

Eva Martens